

וארבעה אנשים היו מצרעים פתח השער – שם משמואל לשבת תזריע מצורע**שם משמואל מצורע - שנת תרע"ג**

בהפטרה (מלכים ב ז, ג) וארבעה אנשים היו מצרעים פתח השער, ובש"ס סנהדרין (קז ע"ב) אמר ר' יוחנן: גחזי ושלשת בניו. ויש לתמוה מאחר שנעשה נס לישראל על ידם, ובא קידוש ה' על ידיהם למה לא נשתנו לטובה, עד שאמרו ז"ל גחזי אין לו חלק לעולם הבא,¹ ומצינו מצוה גוררת מצוה² ולמה לא נגררו להם מצוות ומעשים טובים שיתעורר לבם לתשובה? ונראה על פי מה שהגיד כבוד קדושת אבי אדמו"ר זצלה"ה דהנה הביט בתורה וברא את העולם (בי"ר פי א'),³ ואם כן סדר הטבע הוא מסודר על פי התורה, ולעשות מופת בשינוי טבע העולם שהוא שינוי סדר התורה, הוי ליה כעקירת דבר מן התורה והיה אסור [ואף שגם לנסים יש סדר כמו שכתב המהר"ל,⁴ יש לומר שזה כמו חלק הנסתר שבתורה, ולמעשה אין לעשות אלא לפי פסק חלק הנגלה, ועוד שיש לומר שיש שינוי בין נסי רבים שלזה בודאי יש סדר כי התנהגות ישראל בכלל לא היתה דרך מקרה חס וחלילה, אבל נסים של יחיד כמו רפואת צרעת נעמן אין זו דומה לזה, כן נראה לי לפרש דבריו הקדושים] אלא שאמרו ז"ל (יבמות ע"ט). מוטב שתעקר אות אחת מן התורה ויתקדש שם שמים בפרהסיא,⁵ ועל כן היה מותר לנביאים לעשות מופת ולשנות סדרו של עולם, אך גחזי במעשיו עם נעמן שהראה כאילו היה חס וחלילה עסק ממון ולא היה עוד קידוש שם שמים בעיני נעמן, אם כן שוב הוי עקירת דבר מהתורה בלי שיתקדש שם שמים, וזה שהיטב חרה לו לאלישע, עד כאן תורף דבריו ודברי פי חכם חן.

ולפי זה יש לומר דהפגם היה באלישע היינו שאלישע עקר אות אחת מן התורה. והנה ידועה קושיית הזוהר הקדוש איך מועילה תשובה שהרי קלקל את כל העולם בחטאו, ותירץ דבתשובה אתקין כלא.⁶ והנה מובן דלאו כל הפגמים שוים ולא כל

1 **משנה סנהדרין י, א-ב** (בבלי סנהדרין צ ע"א): כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר (ישעיה ס) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר. ואלו שאין להם חלק לעולם הבא... שלשה מלכים וארבעה הדיטות אין להם חלק לעולם הבא... ארבעה הדיטות, בלעם, ודואג, ואחיתפל, וגחזי:

2 **משנה אבות ד, ב:** בן עזאי אומר, הוי רץ למצוה קלה (כפבמוגרה), ובורח מן העברה. שמצוה גוררת מצוה, ועברה גוררת עברה. ששכר מצוה, ומצוה. ושכר עברה, עברה:

3 **בראשית רבה א, א:** רבי הושעיה רבה פתח (משלי ח) ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום וגו'... דבר אחר: אמון – אומן. התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה. בנוהג שבעולם מלך בשר ודם בונה פלטין אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא מדעת אומן והאומן אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא דיפתראות ופינקסאות יש לו לדעת היאך הוא עושה חדרים היאך הוא עושה פשפשין, כך היה הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם והתורה אמרה בראשית ברא אלקים ואין ראשית אלא תורה היאך מה דאת אמר (משלי ח) ה' קנני ראשית דרכו:

4 **מהר"ל, גבורות השם - הקדמה שניה:** ... אבל כמו שיש לעולם הטבע סדר מסודר נוהג על פי טבעו כך יש לנסים סדר גם כן. כי הנסים בעולם, במה שיש לעולם קשור וחבור והתאחדות עם העולם הנבדל, ויש לזה סדר מסודר כי אין הדבוק ההוא רק =>אלא< בסדר מסודר, ומפני זה לא יתחדשו הנסים רק =>אלא< בזמן מן הזמנים ואינם תמידים. וכאשר נתן השם יתברך המן לישראל אל תאמר כלל שלא היה זה בסדר הראוי במציאות, והיה סדר עולם אז יוצא חוץ למציאות אשר ראוי שיהיה נוהג. כי כשם שראוי לעולם להיות נוהג על פי טבעו והנהגתו, כך ראוי לישראל במה שהם דבקים בעולם הנבדל שיהיו להם נסים מסודרים. הנה יש לנסים סדר מסודר מן השם יתברך, ואין דבר מן הנסים יקרא שנוי בנבראים, כי אנו אומרים כי הכל בסדר מסודר מן השם יתברך... ועל זה אמרו כי כאשר נבראו היה מסודר ממנו הנס שיהיה בנבראים, כאשר מסודר ממנו מעשה הטבע. וסודר הזה, כי במעשה בראשית לא החליט הטבע לגמרי, אבל סדר גם כן לנסים שלא כטבע, בדבר שבסוף יהיה נעשה הנס. וכמו שבשמו נברא מעשה בראשית, כך בשמו גם כן סדר שיוכל הטבע להשתנות ולהיות הויית הנס והכל נברא בשמו, נמצא כאשר היה הנס, לא היה בטול לסדר הנמצאים שנמצאים מאתו יתברך ויתעלה שמו. והדבר התבאר למעלה, כי הנסים הם מסודרים מאתו יתברך גם כן, ואין הנסים שנוי הסדר ולכך היה לנסים בתחילת הבריאה סדר כמו שהיה סדר לטבע. וזה עיקר הפירוש מה שאמרו תנאי התנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית לומר שיש לנסים סדר מסודר גם כן.

5 **בבלי יבמות עט ע"א:** ... ויקרא המקל לגבענים ויאמר אליהם... מה אעשה לכם ובמה אכפר... ויאמרו לו הגבענים... יתן לנו שבעה אנשים מקבניו והוקענום לה' וגו' (שמו"ב כא ב-ו) מייפייס ולא פייסניהו... והא כתיב לא יומתו אבות על בנים וגו' אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן מוטב שתעקר אות אחת מן התורה ואל יתחלל שם שמים בפרהסיא. ותקח רצפה בת איה את השק ותטהו לה אל הצור מתחלת קציר עד נתד מים עליהם מן השמים ולא נתנה עוף השמים לנחם עליהם יומם וְאֶתְּ חַיַּת הַשָּׂדֶה לְלֶלֶה (שמו"ב כב, י) והא כתיב לא תלין נבלתו על העץ אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק מוטב שתעקר אות אחת מן התורה ויתקדש שם שמים בפרהסיא שהיו עוברים ושבים אומרים מה טיבן של אלו הללו בני מלכים הם ומה עשו פשטו ידיהם בגרים גרורים אמרו אין לך אומה שראויה להדבק בה כזו...

6 **זוהר נשא חלק ג קכב ע"א:** (תא חזי), (הושע ו ז) והמה כאדם עברו ברית, אדם עבר על פקודא חד דאורייתא, גרים ליה לגרמיה מיתה, וגרם לכל עלמא, פגים לעילא פגים לתתא, וההוא חובא תלייא עד דיקיים קודשא בריך הוא עלמא כמלקדמין, ויתעבר ההוא פגימו מעלמא =>אדם עבר על מצוה אחת של התורה גרם לו לעצמו מיתה וגרם לכל העולם. פגם למעלה ופגם למטה, ואותו חטא תלוי עד שיקיים הקב"ה העולם כמקודם ויעבור אותו פגם מהעולם... רבי יצחק ורבי יהודה הוו אזלי מאושא ללוד, אמר רבי יהודה (ס"א יצחק), נימא מלין דאורייתא ונויל, פתח רבי (ס"א יצחק) יהודה ואמר, (שמות

התיקונים שוים, דאיש גבוה במעלה אם הוא פוגם חס וחלילה, הפגם יותר גדול מפגם איש פשוט, ומכל מקום התשובה מועלת לכל איש אפילו לאדם גדול המעלה שפגם, מפני שלעומתו התיקון נמי יותר גדול, ואינו דומה תיקון אדם גדול לתיקון אדם פשוט. ומעתה חטא גחזי שעל ידו עשה אלישע חס וחלילה פגם, אם כן הפגם גדול מאוד, והתיקון אם היה גחזי חוזר בתשובה היה קטן, ושוב לא היה בכח תיקון הקטן לתקן את פגם הגדול. אך הנה אמרו ז"ל שהלך אלישע להחזיר את גחזי בתשובה,⁷ ואם כן אם היה חוזר בתשובה ע"י אלישע היה נחשב שאלישע תיקן הפגם והיה התיקון נמי תיקון גדול והיתה מועלת תשובת גחזי, אבל מעצמו לא היה יכול להתקן בתשובה :

כא (ג) כי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור וגו', מה כתיב בתריה בעל הבור ישלם וגו', ומה על דא כך, מאן דגרים לאבאשא עלמא בחובוי, על אחת כמה וכמה, אלא תוהנא דאף על גב דאבאיש עלמא, אמאי אית ליה תשובה, כמה דכתיב איש או אשה כי יעשו וגו', והתודו את חטאתם, והשיב: אלא ודאי דא מהניא להו, בגין דעביד תשובה כביכול הוא עביד ליה ממש, דהא מה דפגים לעילא אתקין ליה, ובמה בתשובה, דכתיב איש או אשה כי יעשו וגו', והתודו את חטאתם, והשיב, ותשובה אתקין כלא, אתקין לעילא אתקין לתתא, אתקין לגרמיה אתקין לכל עלמא: => רבי יצחק ורבי יהודה היו הולכים מאושא ללוד. אמר רבי יהודה נאמר דברי תורה ונלך. פתח רבי יהודה ואמר "כי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור" וגו' מה כתוב אחריי "בעל הבור ישלם" וגו'. ומה על זה כך, מי שגרם להרע העולם בחטאיו על כחת כמה וכמה. אלא תמיהני שאע"פ שהרע העולם, מדוע יש לו תשובה, כמו שכתוב איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את חטאתם והשיב. אלא ודאי זה מועיל להם, מפני שעושה תשובה כביכול הוא עושה אותו ממש, שהרי מה שפגם למעלה תיקן אותו, ובמה בתשובה שכתוב איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את חטאתם והשיב, תשובה מתקנת הכל, מתקנת למעלה מתקנת למטה מתקנת לעצמו מתקנת לכל העולם.

7 **בבלי סנהדרין** קז ע"ב: גחזי - דכתיב וילך אלישע דמשק [ויבא אלישע] להיכא אזל אמר רבי יוחנן שהלך להחזיר גחזי בתשובה ולא חזר אמר לו חזור בך אמר לו כך מקובלני ממך החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה.